

SUSAN KOENEN

SCHOOLVOORSTELLINGEN IDFA 2011

Dit lesmateriaal bestaat uit drie delen:

DOCENTENHANDLEIDING

Deze bevat handvatten om de documentaire te behandelen. U kunt zelf op basis van tijd, behoefte en niveau bepalen hoeveel u uit dit materiaal gebruikt.

ACHTERGRONDINFORMATIE

Deze hoort bij de docentenhandleiding en kan gelezen worden door docenten (en eventueel leerlingen) als extra ondersteuning in de informatie over het onderwerp en de documentaire.

OPDRACHTEN VOOR LEERLINGEN

Deze kan apart geopend en/of geprint worden voor de leerlingen. Deze opdrachten komen ook terug in de docentenhandleiding.

LET OP! Wanneer u het lesmateriaal uitprint, verwijzen de links niet meer naar de directe pagina's op de site zoals wanneer u deze aanklikt.

**education
international
documentary film festival
amsterdam**

idfa

PO GROEP 7 EN 8 +BRUGKLAS

Deze les vindt aansluiting bij de kerndoelen behorende bij de leergebieden Kunstzinnige oriëntatie, Nederlands, Oriëntatie op jezelf en de wereld.

WAT IS EEN DOCUMENTAIRE?

U kunt voor de vertoning van **Ik ben een meisje!** een aantal algemene aspecten van documentaire bespreken. Vervolgens wordt in de verwerkingsopdrachten de voorkennis van de leerling geactiveerd. Ook is de Introductieles: **Wat is een Doc?** op www.docschool.nl/docenten een goede voorbereiding. Op deze educatieve website van IDFA vindt u tevens aanvullende informatie over documentaire en titels die te bestellen zijn als u meer documentaires in de klas wilt bekijken

Als startpunt van de les kunt u eventueel voorbeelden van documentaires die uw leerlingen kennen op het bord schrijven en uw leerlingen klassikaal kenmerken laten noemen, die overeenkomsten en verschillen tussen documentaires helder maken.

VOOR DE FILM

OPDRACHTEN

Heb je wel eens een documentaire gezien? *Vertel in het kort over die documentaire.*

Waar is de documentaire gemaakt?

Wie waren de hoofdpersonen en wat gebeurde er?

Wat is je het meest bijgebleven?

DOCENTEN

CONTEXT

Niet alle documentaires zijn even makkelijk te begrijpen als de context waarbinnen het onderwerp van de documentaire valt niet of onvoldoende bekend is. Dit onderdeel voorziet in achtergrondkennis over de context. Aangeraden wordt deze informatie voor de film met uw leerlingen te bespreken.

WAT IS GENDERDYSFORIE?

Als een baby geboren wordt, kijken we tussen de beentjes en dan roepen we uit: "Het is een jongen!" of "Het is een meisje!" Het lijkt heel logisch dat iedereen zich de rest van zijn of haar leven ook jongen of meisje voelt. En zich hiernaar zal gedragen. Dat je gender gelijk is aan je geslacht. Gender betekent namelijk vrouw-zijn of man-zijn en alles wat hierbij komt kijken. Dus hoe je je gedraagt, kleedt, enzovoorts. Soms gaat dat anders. Er zijn namelijk ook mensen met genderdysforie. Zij hebben het lichaam van een jongen maar voelen zich (meer) meisje of hebben het lichaam van een meisje maar voelen zich (meer) jongen. Genderdysforie kun je niet krijgen. Je wordt ermee geboren. Sommige mensen weten dus al heel vroeg dat het lichaam dat zij hebben, niet echt bij hen past. Zoals Joppe in de documentaire. Deze mensen noem je transgender. Soms kiezen ze ervoor om hun lichaam aan te passen.

Er bestaat ook het woord transseksueel. We gebruiken dit voor een volwassen persoon die zeker weet dat hij of zij zijn of haar lichaam wil aanpassen. Een transseksueel voelt zich namelijk totaal niet thuis in zijn of haar eigen lichaam. Zij voelen zich dan een vrouw in een mannenlichaam of een man in een vrouwenlichaam. Dit komt voor bij ongeveer 1 op de 13.000 mannen en bij 1 op de 29.000 vrouwen. Vaak is aanpassing van het lichaam de enige manier om echt

jezelf te kunnen zijn en je gelukkig te kunnen voelen. Het is meestal een hele opluchting als een transseksueel of transgender voor zijn of haar gevoelens is uitgekomen. Voorwaarde is wel dat de omgeving positief en met respect reageert. Ze hebben namelijk lange tijd met een vervelend gevoel rondgelopen.

Een travestiet is iemand die het prettig vindt kleding van het andere gender aan te trekken, maar die wel tevreden is met zijn of haar eigen lichaam.

2

VOOR DE FILM

OPDRACHTEN

Stel je voor dat jij een dag niet een jongen maar een meisje was. Of niet een meisje maar een jongen. Wat zou je dan allemaal doen? Noem één ding wat je er leuk aan lijkt. En één ding wat je helemaal niet leuk lijkt. Probeer je antwoord toe te lichten.

TOELICHTING

Uw leerlingen kunnen deze opdracht maken voordat zij de documentaire hebben gezien. Door de klassikale of individuele behandeling worden de leerlingen meer bij het onderwerp van de documentaire betrokken. Het gaat hier om de eigen mening van de leerling.

Enkele feiten:

- Niet alle transseksuelen en transgenders kiezen ervoor om zich te laten opereren.
- Transseksualiteit komt ook bij kinderen voor.
- Transseksuelen hebben een hekel aan de term "ombouwen".
- In Nederland mag iemand niet geopereerd worden vóór de leeftijd van 18 jaar.
- Transseksualiteit komt voor over de hele wereld en heeft niets te maken heeft met sociale status, opleiding of religie.
- Transseksualiteit is geen ziekte.

DOCENTEN

INHOUD

Enige voorkennis over de inhoud maakt een documentaire eenvoudiger te plaatsen en te interpreteren. Ook voorkomt het eventuele onaangename verrassingen. Laat uw leerlingen de korte inhoudsbeschrijving van de documentaire voor de vertoning lezen.

WAAR GAAT IK BEN EEN MEISJE! OVER?

Joppe is een meisje van 13 jaar. Een meisje dat met haar vriendinnen over leuke jongens droomt. Een meisje dat van dansen houdt. Toch is Joppe niet zomaar een meisje. Ze is geboren als jongen. Maar al heel vroeg wist ze dat dat niet klopte. Joppe voelde zich helemaal geen jongen. Jongenskleren werden verruild voor meisjeskleren. Ze liet haar haar groeien. En besloot om haar naam te veranderen. Job werd Joppe. Nu is ze verliefd op Brian. Joppe probeert hem te versieren. Dat is best wel spannend. Want hoe zal Brian reageren als Joppe verkering vraagt?

3

NA DE FILM

OPDRACHT

Wat vond je van de documentaire? Probeer uit te leggen wat je leuk en minder leuk vond.

TOELICHTING

Met behulp van deze opdracht worden uw leerlingen aangezet om na te denken over keuzes die een regisseur moet maken om zijn/haar documentaire zo interessant mogelijk te laten zijn. Hij/zij wil immers de aandacht van het publiek vasthouden. Het is aan uw leerlingen om te verwoorden in hoeverre deze documentairemaker daarin is geslaagd. Daarnaast kunt u ingaan op het onderwerp van de documentaire: genderdysforie. Hebben uw leerlingen hier wel eens iets over gehoord? Wat vinden ze ervan?

Wilt u advies over welke elementen aan bod kunnen komen bij het bespreken van het onderwerp documentaire in de klas? Dan biedt de docentenhandleiding bij de introductieles: [Wat is een Doc?](#) meer informatie.

DOCENTEN

WIE IS DE MAKER?

*Waarom maakt iemand documentaires? Dit onderdeel biedt informatie over de regisseur van **Ik ben een meisje!** U kunt deze informatie voor of na de vertoning met uw leerlingen bespreken.*

DE MAKER VAN IK BEN EEN MEISJE!: SUSAN KOENEN

Susan Koenen maakt al ruim tien jaar documentaires. “Waarom zou je dingen naspelen als ze ook in het echt gebeuren? Dat is toch veel spannender”, vindt Koenen. Vroeger dacht ze dat documentaires altijd saai, langdradig en serieus waren. “Maar dat hoeft helemaal niet! Ik maak alleen films over sprankelende mensen, die iets moois doen. En ik zorg dat er ook altijd wat te lachen valt”, zegt Koenen. Een interessante documentaire hoeft volgens haar ook helemaal niet over beroemde mensen te gaan. Koenen: “Daar is vaak niks aan. Beroemde mensen zien er mooi uit, maar wat hebben ze nou werkelijk te vertellen? Liever film ik onbekende mensen, die bijzonder zijn. Zoals Joppe.”

4

OPDRACHTEN

Joppe is heel open in de documentaire. Vind je het knap dat zij zoveel durft te vertellen? Probeer uit te leggen waarom je dat vindt. Zou je zelf in een documentaire over iets heel persoonlijk of intiems kunnen praten? Waarom wel of niet?

TOELICHTING

U kunt uw leerlingen deze opdracht klassikaal of individueel laten maken nadat zij de documentaire hebben gezien. Het gaat hier om de eigen mening waarbij het goed is om te realiseren dat het niet vanzelfsprekend is dat kinderen zo open over zeer persoonlijke aangelegenheden voor de camera vertellen.

HOE ONTSTAAT HET IDEE VOOR EEN DOCUMENTAIRE?

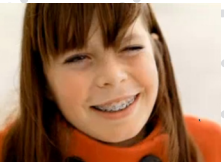
Wat zijn de beweegredenen van een documentairemaker om een bepaald onderwerp nader te belichten? Dit onderdeel geeft inzicht in hoe een idee ontstaat en zich ontwikkelt. U kunt deze informatie voor of na de vertoning met uw leerlingen bespreken.

IK BEN EEN MEISJE!

In een tijdschrift ziet Susan Koenen op een dag een fotoreportage over meisjes die liever een jongen willen zijn en jongens die liever een meisje willen zijn. De jongens zien er stuk voor stuk helemaal als een meisje uit.

Koenen: "Ik was stomverbaasd. Dat dit jongens waren! Wat zou dat moeilijk voor ze zijn, dacht ik. Ze zaten gevangen in een lijf dat niet bij hen paste. Wat moet je in hemelsnaam doen als je je zo voelt, vroeg ik mij af. Volgens de meeste mensen mogen "echte stoere" jongens geen lang haar, jurken en roze dragen. Meisjes mogen wel alles aan. Het is oneerlijk verdeeld. Meisjes die liever een jongen willen zijn hebben het absoluut niet makkelijk, maar ze kunnen wél hun haar kort knippen en altijd broeken dragen. Niemand die daar wat van zegt. Hooguit vinden ze haar dan 'een stoer meisje'. Maar ga maar eens als jongen in een jurk naar school!"

Ze besluit daarom een documentaire te maken over een jongen die liever een meisje wil zijn. Maar het valt niet mee om een jongen te vinden voor haar film. Na lang zoeken komt Koenen via via in contact met Joppe. "Toen ik Joppe zag, was ik meteen verkocht. Zij was degene die ik zocht! Gelukkig was Joppe meteen heel enthousiast om mee te doen."

5

NA DE FILM

OPDRACHTEN

Het was best moeilijk voor Susan Koenen om een kind te vinden voor haar documentaire. Hoe komt dat denk je?

Joppe wil graag een meisje zijn, terwijl zij is geboren als jongen. In één van de vorige opdrachten heb je bedacht hoe het zou zijn als je voor een dag geen jongen maar een meisje bent. En andersom.

Teken nu in een strip van zes plaatjes hoe een dag uit jouw leven als jongen of meisje eruit ziet. Het hoeft niet heel goed getekend te zijn. Als maar duidelijk is wat er gebeurt. Schrijf onder elk plaatje waarom je juist dat hebt getekend.

TOELICHTING

U kunt deze opdracht laten doen nadat uw leerlingen de documentaire hebben gezien. Individueel behandelen is een aanrader, waardoor de leerlingen inzicht krijgen in het proces dat voorafgaat aan het ontstaan van een documentaire. Veel ouders beschermen hun kind tegenover de buitenwereld. Vooral "als er iets aan de hand is". Ze lopen er niet mee te koop. Uiteindelijk komt Susan Koenen in contact met Transvisie, een organisatie voor genderdysfore jongeren en volwassenen. Hier komen kinderen met genderdysforie uit heel Nederland bij elkaar. Ze vinden er steun door met elkaar te praten en samen leuke dingen te doen.

HET MAKEN VAN EEN DOCUMENTAIRE

Elke documentaire is uniek omdat het productieproces nooit van te voren in zijn geheel vastligt. Dit onderdeel biedt inzicht in de totstandkoming, wat er allemaal bij komt kijken om een documentaire te maken. U kunt deze informatie na de vertoning met uw leerlingen bespreken.

IK BEN EEN MEISJE!

Eerst bedenkt Susan Koenen waar zij Joppe allemaal wil filmen. Bijvoorbeeld in het zwembad en op haar slaapkamer. "Ik wilde Joppe graag laten zien als een meisje dat een gewoon leven leidt. Dus zonder dokter, die haar elke maand een injectie geeft om haar puberteit te remmen", zegt Koenen. Voordat zij aan de documentaire begint, komt Joppe eerst een paar keer logeren. Koenen: "Dat was heel gezellig. We hebben elkaar daardoor veel beter leren kennen. Dat was goed, want zo zou Joppe me ook meer durven te vertellen voor de camera." In totaal heeft Koenen zes dagen bij Joppe gefilmd. Joppe vond het spannend, maar ook leuk om gefilmd te worden. En ze vond het belangrijk. "Ze wilde dat andere kinderen met genderdysforie er sterker van werden. En hoopte iedereen te laten zien hoe het is om zo te zijn. Zodat dit soort kinderen niet meer zo gauw gepest wordt", zegt Koenen.

6

NA DE FILM

Deze film kwam mede tot stand dankzij een financiële bijdrage van het Mediafonds.

IK BEN EEN MEISJE!

Susan Koenen, Nederland, 2010, 15 min
Deze film is een titel van Hollandse Helden
Ik ben een meisje! kwam tot stand in samenwerking met de NCRV

Auteur: **Olivier ten Kate**
Eindredactie: **IDFA, Marije Veenstra**
Vormgeving: **Madelinde Hageman**
Technische realisatie: **Driebit**

Susan Koenen doet hier een oproep voor alle jongens die zich een meisje voelen en die rond de twaalf jaar waren. Alleen Joppe en nog een jongen reageren. "Joppe was degene die ik zocht. Ze was meteen heel enthousiast en ik ook", aldus Susan Koenen.

Door het tekenen van een strip leren uw leerlingen te bedenken wat zij moeten tonen om iets in beelden te kunnen vertellen.

OPDRACHT

In de documentaire **Ik ben een meisje!** zie je dat Joppe een vlinder bekijkt die plotseling de woonkamer komt binnen vliegen. Eigenlijk lijken de levens van de vlinder en van Joppe een beetje op elkaar. Kun je uitleggen hoe dat zit?

TOELICHTING

U kunt deze opdracht klassikaal bespreken nadat uw leerlingen de documentaire hebben gezien. Susan Koenen heeft de scène met de vlinder niet van te voren bedacht. Het was puur toeval dat de vlinder opeens in de woonkamer zat. Maar ze maakte er wel dankbaar gebruik van. Koenen: "Een vlinder staat voor een metamorfose. Een vlinder is eerst gevangen in een cocon. Symbolisch voor de verandering van het lichaam, waarbij Joppe nu als het ware gevangen zit in een jongenslijf. Na haar achttiende zal ze hier uiteindelijk als een meisje uit fladderen."

1 2

LEERLINGEN

OPDRACHTEN 1

Heb je wel eens een documentaire gezien? Vertel in het kort over die documentaire.

Waar is de documentaire gemaakt?

Wie waren de hoofdpersonen en wat gebeurde er?

Wat is je het meest bijgebleven?

OPDRACHTEN 2

Stel je voor dat jij een dag niet een jongen maar een meisje was. Of niet een meisje maar een jongen. Wat zou je dan allemaal doen? Noem één ding wat je er leuk aan lijkt. En één ding wat je helemaal niet leuk lijkt. Probeer je antwoord toe te lichten.

WAAR GAAT IK BEN EEN MEISJE! OVER?

Joppe is een meisje van 13 jaar. Een meisje dat met haar vriendinnen over leuke jongens droomt. Een meisje dat van dansen houdt. Toch is Joppe niet zomaar een meisje. Ze is geboren als jongen. Maar al heel vroeg wist ze dat dat niet klopte. Joppe voelde zich helemaal geen jongen. Jongensklere werden verruild voor meisjesklere. Ze liet haar haar groeien. En besloot om haar naam te veranderen. Job werd Joppe. Nu is ze verliefd op Brian. Joppe probeert hem te versieren. Dat is best wel spannend. Want hoe zal Brian reageren als Joppe verkering vraagt?

3 4 5 6

OPDRACHTEN 3

Wat vond je van de documentaire? Probeer uit te leggen wat je leuk en minder leuk vond.

OPDRACHTEN 4

Joppe is heel open in de documentaire. Vind je het knap dat zij zoveel durft te vertellen? Probeer uit te leggen waarom je dat vindt. Zou je zelf in een documentaire over iets heel persoonlijk of intiems kunnen praten? Waarom wel of niet?

OPDRACHTEN 5

Het was best moeilijk voor Susan Koenen om een kind te vinden voor haar documentaire. Hoe komt dat denk je?

Joppe wil graag een meisje zijn, terwijl zij is geboren als jongen. In één van de vorige opdrachten heb je bedacht hoe het zou zijn als je voor een dag geen jongen maar een meisje bent. En andersom. Teken nu in een strip van zes plaatjes hoe een dag uit jouw leven als jongen of meisje eruit ziet. Het hoeft niet heel goed getekend te zijn. Als maar duidelijk is wat er gebeurt. Schrijf onder elk plaatje waarom je juist dat hebt getekend.

OPDRACHTEN 6

In de documentaire *Ik ben een meisje!* zie je dat Joppe een vlinder bekijkt die plotseling de woonkamer komt binnen vliegen. Eigenlijk lijken de levens van de vlinder en van Joppe een beetje op elkaar. Kun je uitleggen hoe dat zit?

1 2

LEERLINGEN

OPDRACHTEN 1

Heb je wel eens een documentaire gezien? Vertel in het kort over die documentaire.

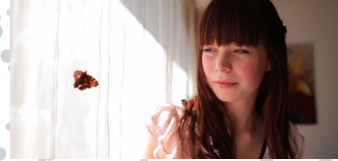
Waar is de documentaire gemaakt?

Wie waren de hoofdpersonen en wat gebeurde er?

Wat is je het meest bijgebleven?

OPDRACHTEN 2

Stel je voor dat jij een dag niet een jongen maar een meisje was. Of niet een meisje maar een jongen. Wat zou je dan allemaal doen? Noem één ding wat je er leuk aan lijkt. En één ding wat je helemaal niet leuk lijkt. Probeer je antwoord toe te lichten.

WAAR GAAT IK BEN EEN MEISJE! OVER?

Joppe is een meisje van 13 jaar. Een meisje dat met haar vriendinnen over leuke jongens droomt. Een meisje dat van dansen houdt. Toch is Joppe niet zomaar een meisje. Ze is geboren als jongen. Maar al heel vroeg wist ze dat dat niet klopte. Joppe voelde zich helemaal geen jongen. Jongensklere werden verruild voor meisjesklere. Ze liet haar haar groeien. En besloot om haar naam te veranderen. Job werd Joppe. Nu is ze verliefd op Brian. Joppe probeert hem te versieren. Dat is best wel spannend. Want hoe zal Brian reageren als Joppe verkering vraagt?

3 4 5 6

OPDRACHTEN 3

Wat vond je van de documentaire? Probeer uit te leggen wat je leuk en minder leuk vond.

OPDRACHTEN 4

Joppe is heel open in de documentaire. Vind je het knap dat zij zoveel durft te vertellen? Probeer uit te leggen waarom je dat vindt. Zou je zelf in een documentaire over iets heel persoonlijk of intiems kunnen praten? Waarom wel of niet?

OPDRACHTEN 5

Het was best moeilijk voor Susan Koenen om een kind te vinden voor haar documentaire. Hoe komt dat denk je?

Joppe wil graag een meisje zijn, terwijl zij is geboren als jongen. In één van de vorige opdrachten heb je bedacht hoe het zou zijn als je voor een dag geen jongen maar een meisje bent. En andersom. Teken nu in een strip van zes plaatjes hoe een dag uit jouw leven als jongen of meisje eruit ziet. Het hoeft niet heel goed getekend te zijn. Als maar duidelijk is wat er gebeurt. Schrijf onder elk plaatje waarom je juist dat hebt getekend.

OPDRACHTEN 6

In de documentaire *Ik ben een meisje!* zie je dat Joppe een vlinder bekijkt die plotseling de woonkamer komt binnen vliegen. Eigenlijk lijken de levens van de vlinder en van Joppe een beetje op elkaar. Kun je uitleggen hoe dat zit?